

Helsingfors 2010-04-21

Barnperspektivet inom svensk kriminalvård

Presentation

Inledning

Svensk kriminalvård

- Årligen döms ca.10.000 personer till fängelse i Sverige
- 33 häkten (1800 personer/dygn)
- 54 anstalter (4700 personer/dygn)
- Uppskattningsvis 8.500-10.000 barn har en eller båda föräldrarna omhändertagen av Kriminalvården just idag. Mörkertalet?
- (Än större är gruppen barn med förälder/föräldrar som avtjänar en pågående frivårdspåföljd.)

Vad säger forskningen om barn till frihetsberövade?

- Murray och Farrington har i sin studie av över 400 män, vars fäder någon gång under barnets första 10 levnadsår separerats på grund av förälderns fängelsevistelse, konstaterat att 48 % kom senare som vuxna (14-40 år) att lagföras för brott.
- Fyra kontrollgrupper
  1. Pojkar som inte erfarit någon som helst separation.
  2. Pojkar som upplevt en separation till följd av dödsfall eller sjukdom.
  3. Pojkar som erfarit separation av annan orsak (ex. skilsmässa)
  4. Pojkar som upplevt separationer där någon av föräldern avtjänat fängelsestraff innan barnet föddes.
- Jfr. 14% för kontrollgrupperna

- **Slutsats:** en fängelsevistelse som sådan är farligare än andra separationer och predestinerar barn till att utveckla egen kriminalitet.
- **Samhället, dvs. vi** bär ett ansvar att se till att dessa barn inte riskerar att bli nästa generation av frihetsberövade.

Murray & Farrington: “Parental Imprisonment; Effects on Boys’ Antisocial Behaviour and Delinquency through the Life Course”, (2005)

Murray, Jansson & Farrington. “Crime in Adult Offspring of Prisoners; a Cross-national Comparison of two longitudinal samples.” (2007)

Bild 1

- **Förenta nationernas (FN) generalförsamling antog 1989 FN:s barnkonvention.**
- **Omfattar 54 artiklar om barns rättigheter världen över.**

Artikel 3. Barnets bästa

- **Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.**

Artikel 9: Åtskiljande barn-förälder

- **Konventionsstaterna skall säkerställa att inget barn skiljs från sina föräldrar mot sin vilja. Dock nämns situationer där ett åtskiljande är oundvikligt, såsom vid vanvård av barnet eller när föräldern frihetsberövas på grund av brott.**
- **Konventionsstaterna skall respektera rätten för det barn som är åtskilt från den ena av eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa**

(Artikel 12

- **För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrä-**

dare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedur-regler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.)

- **Sverige var ett av de första länderna att ansluta sig till konventionen/ratificera barnkonventionen (1990).**
- **Sverige har liksom alla andra stater som ratificerat barnkonventionen en skyldighet att vart femte år inrapportera till FN:s kommitté för barns rättigheter hur barnkonventionen efterlevs.**

1996

- **En tvärpolitisk kvinnogrupp lämnar över en motion till riksdagen gällande villkoren för barn till frihetsberövade föräldrar.**
- **Utgångspunkten för uppdraget var FN:s barnkonvention.**

1997

- **Kriminalvården (dåvarande Kriminalvårdsstyrelsen) och Socialstyrelsen får av regeringen ett gemensamt uppdrag att, utifrån barnkonventionen, se över villkoren för barn med föräldrar i häkte eller anstalt,**

samt presentera förslag på åtgärder som bör vidtas för att minska skadeverkningarna för dessa barn

- **Uppdraget innebar att undersöka vilka omedelbara behov barn har när en förälder frihetsberövas, hur fungerar myndighetsansvaret och samarbetet olika myndigheter emellan berörande barnet, vilken kunskap har myndigheten om dessa barn, förhållandet mellan barn och förälder, kontakten mellan barn och förälder, stöd i föräldrarollen samt ett tilläggsuppdrag som omfattade familjehemmens roll för barn som har en förälder på häkte eller i anstalt.**

Bild 2

1998

Rapporten "Barn till frihetsberövade föräldrar".

- **En viktig slutsats var kunskapen om att barn till frihetsberövade var bristfällig och att insatser bör initieras för att klarlägga dessa barns behov på både lång och kort sikt.**
- **Mycket har gjorts inom Kriminalvården för att förbättra situationen för intagna föräldrar och deras behov, *men* en tydligare fokusering på att belysa barnens behov behövs.**

Bild 3

2000

- **Barnvänliga besöksrum och besökslägenheter.**
- **Rutiner vid besök av barn (ex. visitationer, samtal, information, ”fotoboken” m.m.)**
- **(Tidigare fick den intagne och besökaren inte ha någon fysisk kontakt om besöket var bevakat. Idag gäller inte detta förbud vid barnbesök.)**

2004

- **BO:s uppföljningsrapport “Straffa inte barnen”**
- **Samverkan mellan berörda myndigheter, främst kriminalvården och socialtjänsten måste utvecklas.**
- **Restriktionshäktades möjlighet att få telefontillstånd godkända av åklagare i större omfattning, i syfte att lättare kunna bibehålla en kontinuerlig telefonkontakt med sina barn.**
- **Utökade möjligheter till utevistelse för barn som vistas tillsammans med en intagen på anstalt eller i häkte, samt speciellt anpassade bostadsutrymmen.**
- **Att socialnämnden vid behov skall ansvara för kostnader i samband med barns besök hos en intagen förälder.**

- **Reglerat i anstalts- och häktesföreskrifterna att in-tagna föräldrar har rätt att ringa kostnadsfritt till sina barn minst en gång/vecka.**
- **Telefonsamtal (ex samtal efter 16.00)**
- **Permissioner/särskilda permissioner**

Bild 4

2006

- **Kriminalvårdens och Socialstyrelsens gemensamma uppdrag att analysera implementeringen av barnperspektivet presenteras. (Regeringsuppdrag från 2005).**
- **Vidtagna åtgärder från år 2000.**
- **Barnombudens roll**
- **Samverkan med frivilligorganisationerna. (Bryggan, BRIS, KRIS, RFS-Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare), Rädda Barnen, Röda Korset m.fl.)**
- **Förslag till framtida insatser.**
- **Drygt hälften av alla anstalter har minst en besökslägenhet. Samtliga kvinnoanstalter har minst en besökslägenhet var).**

Bild 5

2008

- **Kvinnostalten Ringsjön öppnas för i första hand mammor med barn. Tillgång till dagis i anslutning till anstalten.**
- **Sagsjön (i dag: fyra mammor med sina barn)**
- **Kolmården för pappor (Genusaspekten försvinner i 2011 års lag)**

Bild 7

Föräldrautbildningar

- **3 dagars cirkelledarutbildning, följt av genomförande av en föräldracirkel på det egna verksamhetsstället och därefter ytterligare 2 dagars cirkelledarutbildning.**
- **Temat under utbildningen till cirkelledare**
  - **Grupprocesser och ledarskap**
  - **Föräldraskap- studiecirkelmateriel**
  - **Barns behov och mognad**
  - **Vilka symptom visar barn vid separation**
  - **Hur påverkas föräldraskapet av förälderns missbruk och kriminalitet**
  - **m.m**
- **Regionala fortbildningsdagar erbjuds en gång/år till cirkelledare.**

Föräldracirkeln

- **Ett viktigt syfte med föräldracirkeln är att väcka de intagna ansvarskänsla gentemot barnen och öka kunskapen hos de intagna om hur man bör ta hand om sina barn och vilken betydelse en förälder har som förebild och fostrare.**
- **8 träffar (2-3 timmar/gång). Häkten 4 träffar.**
- **Krav: Den intagne bör kunna uttrycka sig väl på svenska, vara förälder och vistas på häktet tillräckligt länge för att hinna avsluta föräldracirkeln.**

- **Föräldracirklar på arabiska finns. Diskussionsgrupp: familj, barnperspektivet, integration, hedersrelaterat våld, utvisning m.m.**
- **Teman i föräldracirkelarna**
  - **Att vara förälder**
Presentation. Egenskaper hos en bra förälder?
  - **Barns utveckling och mognad**
  - **Rättigheter och skyldigheter**
- **Att vara vårdnadshavare innebär ett juridiskt ansvar för barnets person.**
- **Förälderns egna skam- och skuldkänslor får aldrig bli ett motiv till att missköta eller t.o.m. bryta kontakten med sina barn.**
  - **Myndighetskontakter**
  - **Hemligheten**
Ge exempel. Barns fantasi. Legitimerar barnets rätt att ställa frågor och få stöd. Konsekvenser av att ljuga.
  - **Separationen**
  - **Återföreningen**
- **Avslutning och diplomutdelning**
- **Forskning har visat på att föräldrautbildningar kan påverka föräldraskapet i positiv riktning samt utgöra en språngbräda för att gå vidare till behandlingsprogram. (Ge exempel)**
- **Föräldracirklar för sexualbrottsdömda?**
Norrtäljeanstalten: Brottsoffersluss i samarbete med Rädda Barnen, psykologer och socialtjänst. Samtal kring besök m.m. Barnen går i egen terapi.

- **Föräldara som begått allvarliga brott (ex. mord, våldtäkt, bankrån...)**
- *Wilczak: "The effects of Parental Education on Parental Locus of Control and Satisfaction on Incarcerated Fathers", (1999)*
- *Thompson & Harm: "Parental Education for mothers in prison"*
- *Murmola: "Incarcerated Parents and Their Children", (2000)*

Bild 8

Danmark håller just på att starta upp en försöksverksamhet med barnombud enligt den svenska modellen.

Bild 9

Projekt Gråfälls

- **Anstalten Kolmården**
- **2005-2008 (fortsättning projekt Acka)**
- **Samarbete med Bryggan**
- **Självhushåll + fotboja/elektronisk övervakning**
- **Barnråd**
- **Övernattningslägenheter till förfogande via Kolmården för att familjen skall kunna stanna lite längre.**
- **Tränarkurs (99 pappor som utbildats till licensierade fotbollstränare för barn och ungdomar.**
- **Helgaktiviteter (tipspromenader, femkamp, skattjakt, grillning, trollkarl, ansiktsmålning m.m.)**
- **Lådbilstillverkning + lådbilsrally**
- **Ungdomsläger (skidresa)**

Gruvberget

- **Redan på 1970-talet kunde intagna söka till Kriminalvårdens kursanstalt tillsammans med sina familjer.**
- **4 mil utanför Bollnäs, 20-tal små villor**
- **Familjeveckor (2 veckor x 2 gånger/år) samt ”öppet hus” (1 vecka x 4 gånger/år)**
- **Att vara förälder, i teori och praktik (undervisning och lek + samvaro).**

Godnattsagor inifrån

- **3-årigt projekt (2008-2010)**
- **Samarbete mellan Kriminalvården och Stadsbiblioteket i Malmö**
- **Tygelsjö, Hall, Kumla**
- **Handbok + film**

Bild 7

Ungdomar inom Kriminalvården

- **Personer under 18 år döms endast i undantagsfall till fängelse.**
- **LSU (Lagen om sluten ungdomsvård), hålla unga lagöverträdare utanför fängelser för att minimera skadeverkningsarna. Sluten ungdomsvård är ett tidsbestämt straff utdömt av domstol (14 dagar-4 år).**
- **SIS (Statens institutionsstyrelse) ansvarar för sluten ungdomsvård.**
- **Personer under 21 år får ej dömas till livstid.**
- **15-18 år, synnerliga skäl krävs för häktning.**
- **Medling**

- **Forskning**

- 1. Wilczak: "The effects of Parental Education on Parental Locus of Control and Satisfaction on Incarcerated Fathers", (1999)**
- 2. Thompson & Harm: "Parental Education for mothers in prison"**
- 3. Murmola: "Incarcerated Parents and Their Children", (2000)**
- 4. Björkhagen Turesson: "Men jag fick inte reda på varför du kom i fängelse", (2005)**
- 5. Seymour: "Children with Parents in Prison, (2001)**
- 6. Murray & Farrington: "Parental Imprisonment; Effects on Boys Antisocial Behaviour and Delinquency through the Life Course", (2005)**